

Socialna dimenzija mobilnosti znotraj Evropske unije: vpliv na javne storitve

Povzetek

Uvod

Svoboda gibanja državljanov je ena od temeljnih vrednot Evropske unije, ki je tesno povezana z evropskim državljanstvom. Vendar v številnih ciljnih državah članicah poteka ostra razprava o vplivu mobilnosti znotraj EU na njihove javne storitve. Razprava je osredotočena na „hipotezo o blaginji kot magnetu“, po kateri migrante, vključno z mobilnimi državljani držav članic Srednje in Vzhodne Evrope, privabljata boljša kakovost in lažja dostopnost teh storitev v državah gostiteljicah. To vprašanje se je v zadnjem času zelo spolitiziralo, predvsem zaradi gospodarske krize in povečanega prihoda teh mobilnih državljanov EU.

Glavni cilj tega raziskovalnega projekta je raziskati, ali obstajajo dokazi v podporo hipotezi o blaginji kot magnetu. V okviru projekta se je raziskovalo, koliko mobilni državljani desetih držav članic Srednje in Vzhodne Evrope (mobilni državljani držav EU-10) ter devetih držav gostiteljic – Avstrije, Danske, Irske, Italije, Nemčije, Nizozemske, Španije, Švedske in Združenega kraljestva – uporabljajo ugodnosti in socialne storitve v primerjavi z domačim prebivalstvom in skupinami drugih državljanov. Skušalo se je tudi opredeliti ovire za njihovo vključitev v državah gostiteljicah in pobude za pomoč pri njihovem vključevanju.

Ozadje politike

Ključne točke razprave o vplivu mobilnosti v posameznih državah gostiteljicah so bile predstavljene v pismu, ki so ga aprila 2013 ministri za notranje zadeve Avstrije, Nemčije, Nizozemske in Združenega kraljestva poslali predsedniku Evropskega sveta. Trdili so, da nekateri mobilni državljani iz drugih držav članic obremenjujejo njihove javne storitve, zlasti na področju izobraževanja in zdravstva ter stanovanjskem področju, in koristijo socialno pomoč, pogosto neupravičeno.

Evropska komisija je nato v svojem sporočilu iz leta 2013 Prosto gibanje državljanov EU in njihovih družinskih

članov: pet konkretnih ukrepov predstavila pet predlogov za obravnavanje teh vprašanj. Posebej je navedla potrebo po zagotavljanju podpore organom na lokalni ravni in sklenila, da so države članice in EU skupaj odgovorne za to, da se bodo pravila o prostem gibanju uporabljala v korist državljanov ter spodbujanja rasti in zaposlovanja.

Predhodna raziskava je pokazala, da se odvisnost migrantov od socialne podpore zmanjša, ko se uspešno vključijo v države gostiteljice. Vendar dokazi kažejo, da imajo državljani držav EU-10 težave pri vključevanju. Glede na dokument politike, ki ga je Evropska komisija objavila leta 2012, je v ciljnih državah za vključevanje na voljo malo ukrepov, ki bi bili posebej namenjeni državljanom držav EU-10.

Ključne ugotovitve

Uporaba ugodnosti in socialnih storitev

- Mobilni državljani držav EU-10 koristijo socialne ugodnosti in javne storitve v državi gostiteljici na splošno manj pogosto kot domače prebivalstvo, zlasti to velja za socialna stanovanja in pokojnine. Obstajajo pa nekatere ugodnosti, zlasti ugodnosti, povezane z zaposlitvijo, (nadomestilo za brezposelnost in dodatek za zaposlene), ki jih državljani držav EU-10 uveljavljajo pogosteje kot domače prebivalstvo. Dokazi iz tega raziskovalnega projekta so potrdili ugotovitve predhodnih analiz, ki so pokazale, da državljani držav EU-10 s fiskalnega vidika pozitivno prispevajo k gospodarstvu držav gostiteljic.
- Ker je glavni razlog njihove mobilnosti delo, državljani držav EU-10 uporabljajo predvsem storitve na področju zaposlovanja, čeprav se povečuje tudi uporaba storitev na področju izobraževanja, zlasti obveznega izobraževanja za mlajše otroke. Iz razpoložljivih podatkov je tudi razvidno, da glede na to da so zdravstvene storitve skoncentrirane v mlajših starostnih

skupinah, državljani držav EU-10 manj pogosto uporabljajo te storitve kot domače prebivalstvo.

- Njihov manj ugoden položaj na trgu dela (večina ima zaposlitev, za katero so prekomerno usposobljeni) in posledično manjše plačilo pomembno vplivata na njihovo uporabo ugodnosti in potrebo po socialnih storitvah.
- Glede večje uporabe storitev na področju izobraževanja je pomemben podatek, da je v nekaterih državah, na primer v Združenem kraljestvu, gostota mobilnih državljanov na določenih geografskih območjih večja. To pomeni vse večji pritisk na šole, ki lahko povzročijo napetost, zlasti na podeželju, kjer nimajo predhodnih izkušenj s priseljevanjem.
- Državljanii držav EU-10 manj uporabljajo socialna stanovanja kot domače prebivalstvo. Podatki z Irske in Združenega kraljestva so pokazali, da je razlika velika tudi, če so njihove socialno-ekonomske značilnosti enake kot pri domačinih. Eden od razlogov je nezadostna ponudba, celo za domače prebivalstvo, njena posledica pa čakalni seznam. Ti so obstajali že veliko pred prihodom mobilnih državljanov, ki so bili po prijavi uvrščeni na dno seznama.

Glavni izzivi

- Dostop do ugodnosti v državi gostiteljici je lahko problematičen tudi za upravičene državljane držav EU-10, delno zaradi težav pri premagovanju ovir v zapletenih sistemih socialnega varstva in delno zato, ker pogosto nimajo informacij in ne znajo jezika.
- Nekatere storitve ne izpolnijo vedno potreb mobilnih državljanov držav EU-10. Na primer, zavodi za zaposlovanje morda ne pomagajo pri priznavanju diplom.
- Poleg vse večje revščine in brezdomstva, ki sta posledici finančne krize, se slabša ranljivi položaj starejših, nizkokvalificiranih migrantov, zlasti če slabo obvladajo lokalni jezik.
- V prihodnosti bo treba obravnavati težave pri vključevanju otrok mobilnih državljanov EU v izobraževalni sistem.
- Čeprav bi mobilnost znotraj EU morda lahko zmanjšala težave, ki jih povzročata staranje prebivalstva in delovne sile v državah gostiteljicah, pa bi lahko zaostriła posledice demografskih sprememb v matičnih državah.

- Povpraševanje po stanovanjskih storitvah se bo verjetno povečalo, ker se državljani držav EU-10 v državah gostiteljicah vse pogosteje naselijo.

Smernice politike

- Mobilnim državljanom EU je treba zaradi prikrajšanosti, s katerimi se soočajo na trgu dela in pri vključevanju v družbo, zagotoviti večjo podporo pri zaposlovanju.
- Za natančnejšo oceno in izboljšanje stanja je treba v zvezi z uporabo socialnih storitev in uveljavljanjem pravic do njih zbrati veliko več podatkov o narodnosti.
- Za zagotovitev bolj sistematične podpore pri vključevanju mobilnih državljanov bi bilo na ravni EU koristno razmisliti o ustanovitvi ločenega sklada v okviru Evropskega socialnega sklada, ki bi se uporabljal posebej za ta namen.
- Za lažjo uporabo predpisov je treba zagotoviti večjo stabilnost zakonodaje na nacionalni ravni.
- Na ravni občin bi bilo treba več pozornosti nameniti uporabi sredstev EU. Pri tem lahko pomagajo organi na centralni državni ravni, ki tudi zagotovijo, da so ponudniki storitev ustrezno usposobljeni za pravilno uporabo predpisov pri izpolnjevanju temeljnih pravic državljanov EU.
- V nekaterih državah gostiteljicah pomeni veliko težavo brezdomstvo, ki se tudi na ravni EU priznava kot velika ovira za socialno vključenost. Nedavno ustanovljeni Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim (FEAD) bi se lahko izkazal za učinkovit način zmanjševanja te težave.
- Več finančne podpore potrebujejo zlasti migrantske organizacije, da bi v tesnem sodelovanju z javnimi organi zadovoljile povečano povpraševanje in izboljšale vključevanje.
- EU bi morala imeti dejavnejšo vlogo pri zagotavljanju pomoči državam članicam gostiteljicam na področju podpore za učenje jezikov. Zadnje zmanjšanje proračunskih sredstev v posameznih državah članicah je negativno vplivalo na možnosti učenja jezikov najranljivejših mobilnih državljanov EU.

Dodatne informacije

Poročilo *Social dimension of intra-EU mobility: Impact on public services* (Socialna dimenzija mobilnosti znotraj Evropske unije: vpliv na javne storitve) je na voljo na spletnem naslovu <http://www.eurofound.europa.eu/publications>.

Za dodatne informacije se obrnite na vodjo raziskave Kláro Fóti, na e-naslovu kfo@eurofound.europa.eu.